

Forfatter: Sthen, Hans Christensen

Titel: En liden Vandrebog

Citation: Sthen, Hans Christensen: "En liden Vandrebog", i Sthen, Hans Christensen: *En liden Vandrebog*, udg. af JENS LYSTER ; JENS HØJGARD , Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, C.A. Reitzel, 1994, s. 258. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-sthen01val-shoot-idm140299309740672/facsimile.pdf> (tilgået 26. april 2024)

Anvendt udgave: En liden Vandrebog

4.6: 6,4, 7,2, 8,1 og 3: 9,6. Teksten i str 6,1 og andre steder peger mod et forlag som HV. Marius Kristensen 1926 101 oplyser, at også visbok i 8° bygger på Vb.

37. En Morgensang

1,1-2 *Dén indej* Den middelalderlige dagviser, jf. 36,1, har i hs. C4 denne str.4: nu ar os then myrka nat forledhin/ vi seem then dagh gudh haffwir oss giffwit/ alt midher til iordhinna ar standa/ (Broun 82), der kan have inspireret Sthen til denne indledning. Et postuleret kendskab hos Sthen til denne middelaldertekst har igen været argument for, at Sthen har gengivet dagvisen (Severinsen i Dansk Tidsskr. 1904, 444). – **1,2** *saa indej* vidt og bredt, til alle sider, jf. vjvt 36 str.2,4. – **1,3** *Kierj* kær, stammet moseagtigt område. – **1,4** *Fulej* fugle, jf. Hb bl.1° 1r – **1,4** *hudej* glæde, lystige jf. 3,53 – **1,5** *giffuej* give, opt. – **1,5** *Lyrkej* stærk, dyb glæde, gode, fuldkomne vilkår, jf. 3,16, 34,15; 40 str 16,4, 43 str.6,3 – **1,5** *Raadj* vilkår jf. 7,27. Sammenstning af raad og lykke også 7,27, 43 str 6,3; Hb 53 str.4,1, jf. Frandsen 99f. – **1,6** *Sin... tilsendej* jf. 4 Mos 6,25. – **2,2** *Ossj* som os. – **2,3** *Gud . Fredj* jf. 4 Mos.6,25f. – **2,3** *lusej* lyse, opt. – **3,1** *den siguede dagj* jf. n.t. 36 str 1,1. – **3,3** *Bchagj* glæde – **3,4** *Hand . Nødej* jf. 41 str.14,2, 60,44. – **3,4** *Nødej* nød, vanskelige forhold – **4,1-4** *i sex dage . sigej* jf. 1 Mos 1,1-27. Str.4-10 er en udlægning heraf – **4,2** *Creataj* skabninger – **5,1** *skøj* skm. – **5,2** *blæhedej* forklarer glans – **5,4** *glæde ar fionnej* se n.t. 36 str.1,4. – **6,2** *Firmaenej* himmelhvælvning. – **7,1** *heredde . tilj* heredte, gjorde i stand. – **7,4** *Husomj* husrum, opholdssted – **8,3** *metj* med, tillige. – **9,3** *Lærej* luft en jf. 36 str 6,2 – **9,4** *opholdj* underhold. – **9,4** *Badej* vinding – **10,3** *Dumj* dyr – **12,1** *At . orj* står parallelt med str 11,4, styret af Forløb oss str 11,3.

Optrykt BH 245, BrandtUdvalg (forkortet) 22f, Vb-1914 31-33, Lyrik I 60, Udv. salmer 3-5. Litt. Thuner 64; Frandsen 96-100, Mallng I 155-157, Schaerling 35, GlahnMF 137.

Mallngs oplysning s 157, om at salmen først kom ind i salmebøgerne i 1873, kan suppleres. Allerede i P.A.Fengers Morgen- og Aften-Sange, Kbh.1858 nr 7 er den optaget med fem strofer som *Du Nat hin mørke førtangen* og til egen melodi af Rung. I denne skikkelse levede den videre i grundtvigske sangbøger, f.eks. «Udvalg af Psalmer til Brug ved Høvsandagt og Bibellesning (For Vallekilde og Hørve Menigheder)» Aalborg 1862 nr 6. Morten Eskesens «Nordske Sange til Brug ved Folkemoder. 2det forøgede Oplag» Odense 1872 nr 184, «Sange for den kristelige folkeskole samlede af Ernst Triers» Kbh 1874 nr 144 med henvisning til A Windings melodi (som GlahnMF 137 daterer til 1878?)

Foruden den af Frandsen anførte inspiration til salmen kan der også peges på «Morgensigneelse om Onsdagen», AV 33, der både rummer fuglesang, jf.

str.1,4, og «alle dine Creaturs», jf. str.4,2 og «Jesu Christi salge oc ærefulde Opstandelse aff døde», jf. str.3,1-2 og bøn om hjælp til, »at ieg kand tene dig med it rent Hiertes», jf. str.11,4. Til omkvædet kan Sthen have gjort brug af omkvædet »HERre Gud giffue Lycke oc gode raad/ Met hertens fryd oc glæde» i den anonyme *OM Eereskab vilte us quæde*. Th86 262r jf. BH 362, der har været forlæg for Vb 40. Se n.t. denne.

Uden for Vb kendes salmen tidligst fra Udk53 og M-C: 1654 med overskriften »En anden smæck trostelig Lofsang/ Om Morgenen at sungen». Der er noteret disse ændr.: **1,5** giffue] giffver Udk53 – **2,6** oss tilsende] tilsende Udk53. – **3,4** Nøde] møde Pauli. – **4,3** sit Allmæctige] Allmæctige Udk53. – **7,1** beredde] redde Udk53, M-C, Pauli. – **7,3** Træ] træer Pauli. – **8,4** wi nu] vi Pauli. – **9,4** Baede] Baade Udk53. – **10,2** skabelse] Skabels Udk53. – **10,3** monne] mon Pauli. – **11,4** wi dig] vi Udk53. – **12,4** allen] alle Pauli. Der er utvivstomt tale om en afsmuttning fra Vb 37 str.1,4 i en vise Kbh.1618, Ravn III,72. »Om Morgenen tidg i Rosens Lund/ De Fule de saunge saa søde.»

Det bemærkes, at den i salmebøgerne siden 1857 benyttede, men problematiske læsemåde »møde» i str.3,4 kendes allerede i Pauli: 1680. Måske endnu længre tidligere? I et eksp. af ThB ca 1571 i KB (sign.4-181-8°, bog-nr.17) findes salmen i hs. med denne str.3,4: »frelste os der med alle at Møde». For oprindeligheden af denne læsemåde kan tale, at str.5,10 i *Den siguede dag troos betærd*, Th 10r, lyder: »Som oss skulde frelse aff møde»

Skillevise i »Tvende dædelige Sange 1. En Morgen-Psalme Den mørke Nat forgangen er etc. 2. En Aften-Psalme: See Soelen wandt i Vester Kandt etc.» [af Samuel Olsen Bruun til mel. Herre Jesu Christ, min Frelser du est], 1714. BibLDan I 367

38. En Aften eller Natsang

1. *Aften eller Natsang*] Aftensang og natsang er i slutn. af 16 årh. betegnelse for gudsgenester med rodder i den katolske tidesang. En salme ved aftensang kaldtes ikke en aftensang, men en aftensangssalme. En kristelig sang til dagens afslutning hedder i Th en taksigelse eller bøn om aftenen. Derfor må betegnelsen aften- eller natsang opfattes som Sthens bevidste forsøg på at lægge et nyt luthersk indhold ind i den katolske ledede tidesangsterminologi.

1-3. *Suungs...* etc] DgF 425, Schjørring 35. – **1,2** heuger] paa] truer. – **2,3** vor Hiertes Huf] vort hjerte. – **3,2** Du... aldrig undfælde] tilbagevendende om Jesus, jf. 43 str.2,5; 47 str.5,7; 60;83; T-35 str.22,4; T-40 str.7,1; T-42 str.6,4 – **3,2** undfælde] svigte. – **3,4** I... paakalde] Ps.50,15. – **4,1** nuugel] anstrengelser. – **5,2** Dieffuabens . Pffe] jf. Ef 6,16 – **5,3** staa] stå. – **6,2** tillycke] lukker – **6,3** Gud... Skold] jf. Ps 18,3 – **6,4** trycke] trykke ned, ryng.

Optrykt BH 246. BrandtUdvalg 23-25; Vb-1914 34-35; Lyrik I 61.